

WETSVOORSTEL “TIJDELIJKE WET GRONINGEN”

Reactie van de Vereniging Groninger Monument Eigenaren

Overwegende dat:

- A. het belangrijk is voor de instandhouding van het Groningse erfgoed dat de eigenaar weer toekomstperspectief wordt geboden zodat hij weer met liefde en toewijding in zijn pand investeert en het op die manier in stand houdt. Dit kan alleen als de eigenaar weer de regie in handen heeft over zijn eigen leven in relatie tot zijn erfgoed pand dat mogelijk te lijden heeft van de schade als gevolg van de mijnbouwactiviteiten, maar ook uit de daaruit voortvloeiende versterking. Niet alleen in woord maar ook in daad.
- B. voorkomen moet worden dat met dit wetsvoorstel de eigenaren van het erfgoed gedwongen worden om weer juridische procedures te moeten starten om voor hun rechten op te komen als het gaat om de instandhouding van hun erfgoed. Gedupeerde eigenaren hebben al genoeg ellende mee gemaakt in de afgelopen jaren en nog weer een juridisch traject moet hen bespaard blijven.
- C. de nog steeds dreigende massale sloop van delen van het erfgoed definitief een halt wordt toegeroepen door al het gebouwde erfgoed een, weliswaar tijdelijke, bescherming te geven. De afgelopen jaren heeft aangetoond dat sloop van erfgoed een reële bedreiging is en dat ook sommige gemeentes hierin een dubieuze rol spelen. Instandhouding van het unieke erfgoed in de provincie Groningen kun je niet alleen aan de gemeenten overlaten. Het is een regionaal en maatschappelijk belang dat het unieke karakter van de provincie bewaard blijft.
- D. het werken aan het gebouwde erfgoed zorgvuldigheid en deskundigheid vereist. Het is maatwerk. Elke eigenaar van een erfgoed pand moet dan ook de mogelijkheid¹ geboden worden om schadeherstel, versterking, restauratie en/of onderhoud én verduurzaming in één keer aan te pakken (integrale aanpak) en dat alle geldstromen samen komen in één loket (de één loket benadering). Dit alles uit oogpunt van effectiviteit en efficiency.
- E. een gemiddelde erfgoed eigenaar prima in staat is om een (complex) restauratie of onderhoudstraject zelf te initiëren, te plannen en uit te voeren in nauwe samenwerking met een (restauratie)architect waar hij vertrouwen in heeft. Dit uitbreiden met een versterkingsopgaaf en/of schadeherstel zal voor een erfgoed eigenaar dan ook geen enkel probleem zijn.
- F. ons is gebleken dat eigenaren van het erfgoed terughoudend zijn als het gaat om het versterken van hun pand als daarmee het karakter van het pand wordt aangetast. Dit heeft te maken dat ze ooit bewust gekozen hebben voor een monument of een karakteristiek pand en er veel tijd en energie in hebben gestopt dit te herstellen en/of te koesteren.

kunnen we concluderen dat:

er in het wetsvoorstel voor een deel tegemoet gekomen is aan de eisen/wensen zoals we deze sinds het bestaan van de vereniging uitdragen. Eisen/wensen die we in diverse brieven ook kenbaar hebben gemaakt aan de ministers van EZK en OCW. Maar ook aan bestuurders op gemeentelijk en provinciaal niveau. Onze eisen en wensen vormen de basis voor onze zienswijze op de aanpak van

¹ op dit moment wordt, in opdracht van de vereniging, een verkennend onderzoek uitgevoerd over deze integrale aanpak en de één loket benadering. Dit als voorbereiding naar een uit te voeren pilot. De planning is dat dit onderzoek in de loop van januari volgend jaar is afgerond.

het gebouwde erfgoed in het door mijnbouwactiviteiten bedreigde gebied. Een aanpak die gekenmerkt wordt door het benutten van koppelkansen en de één loket gedachte. Het wetsvoorstel zoals het er nu ligt geeft in meerdere gevallen de ruimte om de aanpak zoals ons deze voor ogen staat, vorm te geven.

Echter, dit neemt niet weg dat we ons op een aantal punten nog grote zorgen maken als het gaat om de instandhouding van het gebouwde erfgoed in het bedreigde gebied. Onder het gebouwde erfgoed verstaan we alle rijksmonumenten, gemeentemonumenten, karakteristieke en beeldbepalende panden zoals in het erfgoedprogramma gedefinieerd. Vooral aan de laatste twee categorieën biedt het huidige wetsvoorstel nog onvoldoende of totaal geen bescherming.

Positieve elementen uit het wetsvoorstel:

1. In paragraaf 1.2.2 en 2.2.1 wordt de eigenaar centraal gesteld: de eigenaar heeft de mogelijkheid om, al of niet in samenwerking met de aardbevingsinstanties, zelf een aanvraag in te dienen voor een versterkingsbesluit. Komt dus overeen met wat wij willen
2. in paragraaf 2.2.2 staat dat de financiering van de versterkingsmaatregelen de verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid blijft. Dit past in ons streven naar een één loket benadering als het gaat om door financiering aansprakelijke partijen, schadevergoedingen, subsidies, leningen bij het restauratiefonds, etc. Maar ook om de voorfinanciering van de initiatie- en planvormingsfase
3. in paragraaf 2.2.5 wordt expliciet gesteld dat de eigenaar kan kiezen zelf verantwoordelijk te zijn voor het opstellen en uitvoeren van de versterkingsmaatregelen. Daarmee komen de aardbevingsinstanties in de door ons gewenste faciliterende rol.
4. paragraaf 2.6 komt eveneens tegemoet aan onze wens dat een eigenaar ruimte heeft in het verwerkingsproces voor eigen initiatief. Dit past geheel in de onze zienswijze voor een integrale aanpak uit oogpunt van effectiviteit en efficiency.
5. in paragraaf 2.6.2 is een alinea gewijd aan het erfgoed (monumentaal en karakteristiek): dit geeft ruimte voor bijzondere maatregelen om het karakter van het gebouw zoveel mogelijk in stand te houden. We nemen aan dat de extra kosten die heer mee gemoeid zijn, voor rekening van de aansprakelijke partijen komen.
6. in paragraaf 2.6.4 wordt expliciet genoemd dat het de keus is van de eigenaar om al of niet een versterkingsbesluit aan te vragen. Dit is in lijn met onze wens dat de keus voor al of niet versterken bij de eigenaar dient te liggen.
7. hoewel paragraaf 2.3.1 en 2.3.2 anders doen vermoeden, wordt in paragraaf 2.6.6 ook genoemd dat er voor het erfgoed uitzonderingen gemaakt kunnen worden waarmee niet wordt voldaan aan de veiligheidsnorm. Dit past in onze eis dat de normgeving wat betreft veiligheid voor het erfgoed richtinggevend moet zijn en niet alles bepalend. Onze zorg is echter dat deze beslissing bij het college ligt en niet bij een onafhankelijker partij zoals provincie en/of Libau/monumentencommissie. Het belang van erfgoed kan/is gemeentegrens overstijgend.
8. in paragraaf 2.6.4 wordt toch tegemoet gekomen aan onze eis dat eigenaar ten allen tijde het recht heeft om versterkingsmaatregelen te treffen en een versterkingsbesluit aan te vragen. Dit speelt met name bij verkoop van het pand waarbij de vorige bewoner geen versterkingsmaatregelen heeft genomen.

Tekortkomingen/onduidelijkheden in het wetsvoorstel:

1. om begrijpelijke redenen krijgen de gemeenten een cruciale rol als het gaat om de planvorming en uitvoering van de versterkingsopgave. Maar hier ligt gelijk ook onze grootste zorg: de afgelopen periode heeft aangetoond dat het versterken en de bijbehorende hoge kosten als oneigenlijk argument worden gebruikt om karakteristieke of beeldbepalende panden te kunnen slopen. Omdat dit beter past in de stadsvernieuwing of om commerciële redenen. Dit maakt dat voornamelijk de karakteristieke en beeldbepalende panden nog vogelvrij zijn. Als vereniging stellen wij ons op het standpunt dat, gedurende de aardbevingsperiode, deze categorie erfgoed (zoals beschreven in het erfgoedprogramma) een betere bescherming dienen te krijgen gedurende de 'aardbevingsperiode'. Ook om te voorkomen dat gemeenten met verschillende maten meten of hun oren laten hangen naar verkeerde partijen. We moeten ons realiseren dat 'weg is weg'!
2. eigenaren van het erfgoed hebben te maken met meer regelgeving dan de eigenaar van een 'normale' woning. Wij zijn voorstander om de vergunningen procedures te versnellen om daarmee een integrale aanpak mogelijk te maken. Paragraaf 1.2.5 geeft deze ruimte. Echter onduidelijk is of in genoemde procedures ook rekening gehouden wordt met de monumentencommissie. De rol van deze commissie is, juist in deze periode, een belangrijk toetsingsinstrument en bewaking van het karakter van het erfgoed.
3. paragraaf 1.2.2: "het wetsvoorstel biedt laagdrempelige rechtsbescherming voor de gevallen dat de belanghebbenden zich niet kunnen vinden in de uitkomsten van de versterking". Dit is onduidelijk omdat elders in de toelichting regelmatig gesproken wordt dat eigenaren door hun gemeente en/of BZK (paragraaf 2.6.1) gedwongen kunnen worden hun pand te versterken. Er ligt een reële kans dat gemeenten met verschillende maten meten.
4. paragraaf 2.1, derde alinea: dat gemeenten het opdrachtgeverschap hebben richting de uitvoering van de versterkingsoperatie is akkoord. Maar met de versterking van het pand, al of niet gecombineerd met andere werkzaamheden, is maar één opdrachtgever: de eigenaar.
5. in paragraaf 2.2.2 wordt nogmaals benadrukt dat gemeenten een centrale rol hebben in de versterkingsoperatie omdat zij als geen ander de lokale belangen het beste kunnen wegen. Dit gaat niet op voor het erfgoed. Het is algemeen bekend dat de kennis van het erfgoed bij de gemeenten minimaal is en dat daarmee de waarde van het erfgoed niet altijd voldoende erkend en gewaarborgd is. Daar komt bij dat erfgoed electoraal niet interessant is bij bestuurders en het college. Een punt van grote zorg en vereist extra aandacht in het wetsvoorstel.
6. in paragraaf 2.2.7 wordt de rol van het adviescollege toegelicht. Maar er staat niets in over de samenstelling. Als vereniging stellen wij ons op het standpunt dat het erfgoed goed vertegenwoordigd dient te zijn door een deskundige partij in dit adviescollege.
7. in paragraaf 2.3.3 wordt genoemd de typologie aanpak en dat het denkbaar is dat aannemers op basis van hun ervaring ook uitspraak kunnen doen over de versterking. Voor het erfgoed zouden wij daar aan toe willen voegen dat het ook een taak kan zijn van restauratie architecten.
8. in paragraaf 2.5.2 wordt aandacht besteed aan de prioritering. Dit is een zuiver procesmatige en technische benadering. Hier wordt voorbij gegaan aan de emoties van gedupeerde eigenaren. Zij kunnen dermate angstig zijn dat hieraan ook een hogere prioriteit gegeven dient te worden als het gaat om het moment van versterken
9. In 2.6 wordt de mogelijkheid geboden dat de eigenaar veel zelf kan en mag doen of met hulp van bijvoorbeeld een restauratie architect. Voor wie zijn deze kosten als een eigenaar geen

- gebruik maakt van de medewerkers van de uitvoeringsinstanties? (zie ook punt 10 en 11) maar wel van eigen erfgoeddeskundigen die de rol van een aardbevingsinstantie deels overnemen?
10. in paragraaf 2.6.4 wordt genoemd dat de eigenaar het recht heeft andere versterkingsmaatregelen te nemen dan genoemd in het normbesluit. De meerkosten hiervan zijn voor rekening van de eigenaar. Wij stellen ons op het standpunt dat, wanneer andere, kostenverhogende maatregelen worden getroffen om daarmee het karakter van het erfgoed te behouden, deze kosten voor rekening van de aansprakelijke partij komen (zie punt 5, positieve elementen)
 11. paragraaf 2.6.5: meerkosten voor rekening van eigenaar. Zie vorig punt. Overigens kan een eigenaar van een erfgoed pand er voor kiezen, in overleg met gemeente en/of monumentencommissie, om ingrijpende maatregelen te nemen die het karakter van het pand behoorlijk aantasten. Bijvoorbeeld om hiermee kosten te besparen of om het gevoel van onveiligheid weg te nemen. De vereniging stelt zich op het standpunt dat in dergelijke gevallen de eigenaar (of opvolger), eveneens in overleg met gemeente en monumentencommissie, het recht heeft om zijn pand na de 'aardbevingsperiode' (20 tot 30 jaar?) in de oorspronkelijke staat terug te brengen op kosten van de aansprakelijke partijen. Het recht op een reversibel proces.
 12. in paragraaf 2.6.7 wordt gesproken over een generieke ontheffing Wet natuurbescherming: is dit ook van toepassing voor het stikstofprobleem?
 13. in paragraaf 2.6.7 wordt aan het einde het Verdrag van Granada genoemd waarin Nederland een verplichting heeft architectonische monumenten te beschermen. Het ministerie van OCW heeft een adviesrecht. Wij stellen ons op het standpunt dat versterking ook om die reden tijdelijk dient te zijn en het een reversibel proces betreft.
 14. in paragraaf 2.6.9 wordt genoemd dat het versterkingsbesluit de omgevingsvergunning vervangt. Hoe is het met het erfgoed en de monumenten commissie? Deze wordt nergens genoemd. Wij stellen ons op het standpunt dat de monumentencommissie juist in dat geval een cruciale rol heeft in het versterkingsbesluit voor al het gebouwde erfgoed zoals genoemd in het Erfgoedprogramma. Bovendien wordt gesteld dat de uitvoeringsinstantie de regie heeft. Dit is in tegenspraak met paragraaf 2.2.5 (zie punt 3 in vorige paragraaf)
 15. paragraaf 2.7: De wetgever begint onder andere met de woorden 'Daartoe moet alles in het werk gesteld worden om de versterking van gebouwen ook daadwerkelijk uit te voeren (...)' . Dat doet de wetgever ook zeker, maar de manier waarop baart ons wat zorgen. De wetgever zondert de vaststellingsbesluiten van risicoprofielen en programma's van aanpak uit van bezwaar en beroep. Het wetsvoorstel sluit deze alinea af met de constatering dat gemeenten zelf zorg moeten dragen voor een correcte participatie van de burgers. Wat dit precies inhoudt wordt niet geregeld, dus als je het niet eens bent met de manier waarop je gemeente dit invult wordt het lastig (doch niet onmogelijk) om daar wat aan te doen. In deze fase worden wel besluiten genomen die belangrijk zijn voor het verloop van het proces, wij kunnen ons haast niet voorstellen dat er bij een besluit over risicoprofielen niet wordt ingegaan op de aanpak van kwetsbare panden en in het bijzonder op de aanpak van erfgoed. Er wordt gesteld dat de vaststelling van risicoprofielen en programma's van aanpak geen concrete rechtsgevolgen heeft voor de burger, maar wij zijn van mening dat het wetsvoorstel te weinig informatie bevat om dat te kunnen staven.
 16. paragraaf 2.7: Wat wel een positieve ontwikkeling lijkt te zijn, is dat versterkingszaken als spoedeisende zaak door de bestuursrechter worden behandeld. Naast dat er sprake is van beroep in één instantie (je procedeert niet meer bij de rechtbank, maar bij de Raad van State) kan de bestuursrechter de termijnen die in de procedure gelden verkorten. Hoeveel de

termijnen verkort worden is aan de bestuursrechter. In ieder geval is de mogelijkheid tot het indienen van een pro forma beroepschrift uitgesloten en worden beperkingen aangebracht in de omvang van het vooronderzoek. In de memorie van toelichting wordt de vergelijking gemaakt met de Crisis- en Herstelwet. Deze wet was ook al geen goed nieuws voor erfgoed en wij vrezen dat onder dit voorstel de benodigde zorgvuldigheid die bij een erfgoedpand moet worden betracht in het geding kan komen.

17. paragraaf 4 over samenhang met andere dossiers: de fragmentarische aanpak wordt hiermee niet voorkomen. Samenwerken tussen de verschillende instanties is te vrijblijvend en vormt voor de eigenaar van het erfgoed een bedreiging als het gaat om een integrale aanpak van hun erfgoed (gebruik maken van koppelkansen). Aan de andere kant biedt het juist voor de categorie erfgoed een uitgelezen kans om te laten zien dat de integrale aanpak, en de hiervoor noodzakelijke samenwerking, wel kan werken. Expliciete uitspraken hierover zijn niet gedaan in het wetsvoorstel.
18. paragraaf 4.1: vanwege schaarste aan deskundigheid van het erfgoed en de kwetsbaarheid van de panden, hebben wij een integrale aanpak voor ogen waarin schadeherstel, versterking, restauratie en/of onderhoud en verduurzaming in één keer worden aangepakt. Om dit mogelijk te maken kan het niet zo zijn dat schade in volgorde van aanvraag wordt behandeld zoals in het wetsvoorstel genoemd.

Kortom:

- I. Klopt het dat het wetsvoorstel niet in tegenspraak is met onze zienswijze op de aanpak van het erfgoed waarin de integrale aanpak centraal staat? Kan dit expliciet benoemd worden in het wetsvoorstel?
- II. Klopt het dat er in het wetsvoorstel geen belemmeringen zijn om de één loket benadering, waarin alle geldstromen samen komen, voor eigenaren van het gebouwde erfgoed mogelijk te maken? Kan dit expliciet benoemd worden in het wetsvoorstel?
- III. Klopt het dat in het wetsvoorstel er voldoende ruimte is om een eigenaar van een erfgoed pand zelf opdrachtgever te laten zijn voor alle werkzaamheden die aan zijn pand worden uitgevoerd en dat de aardbevingsinstanties slechts een faciliterende rol hebben? Kan dit expliciet benoemd worden in het wetsvoorstel?
- IV. Klopt het dat er nog geen of onvoldoende bescherming is van de karakteristieke en beeldbepalende panden in het gebied gedurende de 'aardbevingsperiode'? En wat gaat hierover in het wetsvoorstel opgenomen worden?
- V. Klopt het dat de rol van de monumentencommissie, een belangrijk en onafhankelijk instrument voor toetsing, is weggefallen of in ieder geval niet is benoemd? Kan dit alsnog in het wetsvoorstel worden opgenomen?
- VI. Klopt het dat vergaande en ingrijpende maatregelen aan het erfgoed die het karakter van het erfgoed aantasten, niet hersteld/teruggedraaid kunnen worden na de 'aardbevingsperiode' op kosten van de aansprakelijke partijen? Gaat dit in het wetsvoorstel opgenomen worden?
- VII. Klopt het dat de de meerkosten bij inschakeling van een zelf gekozen restauratie architect bij de ondersteuning van de eigenaar van een erfgoed pand van het gehele proces voor rekening komen van de aansprakelijke partijen? Kan dit expliciet worden benoemd in het wetsvoorstel?
- VIII. Klopt het dat er nog te veel onduidelijkheden en/of tegenstrijdigheden in het voorstel zijn die maakt dat er een basis is voor juridisch getouwtrek in de nabije toekomst? En zijn bepaalde onderdelen uit het wetsvoorstel nog multi-interpretabel? Wat gaat hier aan gebeuren?

- IX. Klopt het dat de rechtsbescherming op een aantal onderdelen nog te onduidelijk is zoals genoemd in punten 15 en 16 van de vorige paragraaf? Kan dit alsnog in het wetsvoorstel worden verduidelijkt?

Opmerkingen:

- de VGME is een vereniging met een bestuur bestaande uit vrijwilligers. Helaas ontbreekt ons de deskundigheid, de tijd en de middelen om een dergelijk wetsvoorstel zorgvuldig en initieus te toetsen aan onze eisen/wensen. In die zin hebben wij gelijk een achterstand.
- wij vinden het jammer dat de Wet versterking Groningen een te eenzijdige benadering is van het oplossen van de totale problematiek. Het wordt vooral benaderd vanuit het perspectief van versterken en te weinig vanuit de koppelkansen die geboden worden (zoals in 2015 genoemd door een aantal Delftse hoogleraren) en waarvan ook schadeherstel, restauratie/onderhoud en verduurzaming ook belangrijke onderdelen zijn.
- in de toelichting wordt een aantal keren het woord 'ontzorgen' gebruikt. Hieruit blijkt dat de opstellers van het wetsvoorstel en de bijbehorende toelichting zich niet voldoende hebben ingeleefd in de emoties in deze regio. Het woord ontzorgen is een beladen woord waarin niemand meer geloof heeft.

Bronnen:

1. erfgoedprogramma - provincie, ncg en gemeenten.
2. brief bescherming gebouwde erfgoed in het aardbevingsgebied - van Engelshoven 3 maart 2018
3. brief loslaten 150% versterkingscriterium voor het erfgoed - Wiebes - 3 maart 2018
4. brief aan Wiebes over erfgoedfonds - 10 april 2019
5. brief aan Wiebes integrale aanpak - 26 maart 2019
6. brief aan van Engelshoven integrale aanpak - 26 maart 2019
7. brief aan van Engelshoven erfgoedfonds - 10 april 2019
8. overwegingen bij de versnelling - TUD - 2015

(Zie ons digitaal archief)